

Ministerie van Financiën
T.a.v. de heer ir. J.R.V.A. Dijsselbloem
Postbus 20201
2500 EE Den Haag

10 augustus 2015

Betreft: Reactie PricewaterhouseCoopers op consultatie ontwerp Wet aanvullende maatregelen accountantsorganisaties

Geachte heer Dijsselbloem,

Onder verwijzing naar de openbare consultatie van de Wet aanvullende maatregelen accountantsorganisaties, gepubliceerd op 7 juli 2015, verstrekken wij u hierbij graag onze aanbevelingen ten aanzien van het consultatiedocument.

Onze reactie op dit wetsontwerp

PricewaterhouseCoopers (PwC) is ervan overtuigd dat voorliggend wetsontwerp bijdraagt aan herstel van het maatschappelijk vertrouwen in het accountantsberoep.

PwC onderschrijft hetgeen door de NBA is opgemerkt in reactie op dit wetsontwerp¹. In aanvulling maken wij graag van deze gelegenheid gebruik een meer fundamentele discussie te agenderen over fraude en continuïteit. Daarnaast lichten wij ons standpunt omtrent intern toezicht nader toe. Tot slot benadrukken wij het belang van voldoende waarborgen bij het uitwisselen van vertrouwelijke informatie.

1. Uitgebreider rapporteren over fraude en continuïteit door ondernemingen is noodzakelijk en moet wettelijk worden verankerd

1.1 Verkleinen van de verwachtingskloof vraagt om samenwerking

Wij zien een verwachtingskloof tussen de maatschappij (gebruikers van de jaarrekening), accountants en rapporterende instellingen. De financiële crisis, enkele grote incidenten en het slechte rapportcijfer aan het adres van accountantsorganisaties hebben daaraan bijgedragen. Het is een verwachtingskloof die leidt tot verminderd vertrouwen en verdergaande juridisering. Het is in het maatschappelijk belang dat deze kloof wordt verkleind. Niet alleen door hogere kwaliteit van de accountantscontrole, maar ook door het vergroten van de *effectiviteit* van de controle. Dat vraagt om een gezamenlijke inspanning en het besef dat maatschappelijke verwachtingen beter kunnen worden waargemaakt als de transparantie

¹ Datum: 10 augustus 2015. Referentie: 15/DB/00124/PJ/VS

*Holding PricewaterhouseCoopers Nederland B.V., Thomas R. Malthusstraat 5, 1066 JR Amsterdam,
Postbus 90357, 1006 BJ Amsterdam
T: 088 792 00 20, F: 088 792 96 40, www.pwc.nl*

door ondernemingen wordt vergroot. Deze discussie is ons inziens van groot belang; het is juist de accountant die de rol speelt van vertrouwensman van het maatschappelijk verkeer en alle belang heeft bij hernieuwd vertrouwen. Grotere transparantie en openheid dragen daar aan bij.

1.2 Aanpassing van wet- en regelgeving over de jaarverslaggeving is gewenst

De verwachtingskloof ziet onder meer op fraude en continuïteit. Dit wordt ook gezien door de werkgroep Toekomst Accountantsberoep en belangrijke stakeholders:

“Het is duidelijk dat de maatschappij meer verwacht van de accountant dan op basis van de COS en ISA binnen de reikwijdte van de controle valt, in het bijzonder op het gebied van fraude en continuïteit. Daarnaast geven stakeholders aan dat ze een grotere rol van de accountant verwachten ten aanzien van niet-financiële informatie.” – werkgroep Toekomst Accountantsberoep²

“Het stelselmatig ontkennen van de rol van een accountant in het onderkennen van fraude is daarvan een voorbeeld. Het maatschappelijk verkeer denkt: daar is een accountant langs geweest, dus het zal wel kloppen. (...) Ik denk dat er in de toekomst veel meer zaken op het bordje van de accountant kunnen komen, waar hij met een goed geweten naar moet kijken: wat kan ik daarin betekenen? Risico’s zorgvuldig wegen, controles van financiële verslaggeving, risico’s in de financiële sector. Breder over de governance, duurzaamheid, en uiteindelijk integrated reporting, enzovoort. Daarover komt de vraag: moeten we dat niet onafhankelijk laten toetsen? En als je dat dan aan de accountant vraagt, ben je in een keer klaar.” - Gerben Everts, AFM³

“Hierin verzoek ik de regering om in de accountantsverklaring ook oog te hebben voor de continuïteit, zodat een bedrijf of instelling niet na een maand of jaar failliet gaat als het misgaat. Dat moet duidelijk uit de accountantsverklaring blijken.” - Henk Nijboer, PvdA³

In het rapport ‘In het publiek belang’ nam de werkgroep daarom voorstellen op voor aanpassing van wet- en regelgeving over de jaarverslaggeving:

“Kritiek op het functioneren van accountants heeft zich de afgelopen jaren vaak gericht op het onvermogen van accountants om faillissementen te voorspellen en fraudes te ontdekken. Het is naar de mening van de werkgroep van belang dat accountants duidelijker en explicieter rapporteren en een realistisch beeld scheppen over hun rol op deze gebieden. Duidelijker rapportage over risico’s, continuïteit en andere belangrijke aangelegenheden wordt geregeld door een uitgebreide controleverklaring bij de jaarrekening en een verplichting tot actief optreden in de algemene vergadering bij OOB’s. De rol van de controlerend accountant bij relevante delen van het directieverslag moet worden verduidelijkt, met name ten aanzien van risicomanagement, strategie executie, governance en continuïteit. Dit moet resulteren in een beoordelingsverklaring bij het directieverslag of, indien mogelijk, een afzonderlijk oordeel binnen de controleverklaring.”⁴

Uit het bovenstaande blijkt dat het maatschappelijk vertrouwen ernstig beschadigd wordt indien ondernemingen onverwacht failliet gaan of materiële fraudes hebben plaatsgevonden. Een groot deel van de verwachtingskloof is dan ook gerelateerd aan deze twee zaken.

² Rapport “In het publiek belang”, 25 september 2014, p.56

³ Rapport “In het publiek belang”, 25 september 2014, p.57

⁴ Rapport “In het publiek belang”, 25 september 2014, p.12

Met een uitgebreider rapportage door de onderneming en het accountantsoordeel hierover worden fraudes en faillissementen helaas niet voorkomen, maar leidt dit tezamen wel tot grotere transparantie en daarmee tot een kleinere verwachtingskloof. Hieronder doen wij enkele concrete suggesties.

1.3 Oplossingsrichtingen

PwC implementeert zo snel als mogelijk de maatregelen uit het sectorrapport. Daarnaast achten wij het van belang dat uitgebreidere informatieverstrekking door de gecontroleerde onderneming over strategie en continuïteitsrisico's (inclusief een continuïteitsanalyse) wordt opgenomen in het jaarverslag of de jaarrekening van de onderneming, zodat de accountant hierover kan rapporteren aan het maatschappelijk verkeer. In november 2014 zei u de wettelijke verankering hiervan toe, in antwoord op vragen hierover van Kamerlid Nijboer⁵.

Het is van belang dat een poging de voornoemde verwachtingskloof te verkleinen een gezamenlijke inspanning is. Concreet doen wij vier aanbevelingen waarvan wij hopen dat zij al in voorliggend wetsontwerp kunnen worden meegenomen:

- (i) Neem in het jaarverslag of de jaarrekening een rapportageverplichting op ten aanzien van fraude en continuïteit (artikel 391, lid 1 en 2 van het Burgerlijk Wetboek Boek 2). Daaronder wordt verstaan:
 - a. Opname in het jaarverslag of de jaarrekening van een beschrijving van frauderisico's en de wijze waarop deze zijn gemitigeerd.
 - b. Opname in het jaarverslag of de jaarrekening van een continuïteitsanalyse waarin in ieder geval een beschrijving wordt opgenomen van de relevante risico's die een bedreiging kunnen vormen voor strategie en continuïteit van de onderneming en de wijze waarop deze risico's worden gemitigeerd. Aanvullend een opsomming van de gehanteerde veronderstellingen bij de continuïteitsanalyse, waaronder de huidige verwachtingen van het bestuur rondom de te verwachte marktomstandigheden en de financiering van de instelling. Tot slot een analyse van het resultaat en de cash flow van het afgelopen jaar waarin de materiële eenmalige kosten en opbrengsten worden weergegeven (in lijn met de Britse voorschriften).
- (ii) Zorg ervoor dat de audit committee (in lijn met de Britse voorschriften) in haar verslag de voornaamste risico's en onzekerheden ten aanzien van de jaarrekening die zij heeft onderkend expliciet maakt en aangeeft dat die factoren zijn besproken met de externe accountant;
- (iii) Actualiseer de bepalingen inzake het optreden van de accountant in de algemene vergadering;
- (iv) Veranker het verschaffen van informatie door de raad van commissarissen (rvc) over de benoeming van en opdracht aan de accountant en de opvolging van de door de accountant gerapporteerde bevindingen en aanbevelingen.

⁵ Verslag van een algemeen overleg accountancy op 13 november 2014, p. 17-18, kamerstuknummer 33977, nr. 5
Ministerie van Financiën

2. Wettelijke verankering van onafhankelijk intern toezicht vraagt om meer duidelijkheid

2.1 Toezicht ingesteld conform de aanbevelingen uit het sectorrapport

PwC heeft in navolging van het rapport “In het publiek belang” op 1 mei jl. een rvc ingesteld, met enkel externe leden. Organisatorische inbedding heeft plaatsgevonden conform de aanbevelingen uit het rapport (2.1 en 2.3) bij de Nederlandse topholding van de groep waarvan de accountantsorganisatie onderdeel uitmaakt⁶. Wettelijke verankering van deze maatregel is ook als zodanig door u aangekondigd in uw brief⁷ van 25 september 2014 aan de Kamer: “... *accountantsorganisaties die een vergunning hebben voor het controleren van organisaties van openbaar belang (OOB-vergunninghouders) verplicht worden gesteld om een raad van commissarissen in te stellen, bestaande uit externe personen, op het holdingniveau van de Nederlandse netwerkorganisatie*”.

Conform aanbeveling 2.7 uit voornoemd rapport, vindt benoeming van de bestuurders van de Nederlandse topholding plaats door de algemene vergadering van aandeelhouders, uit een bindende voordracht van de rvc. De rvc houdt conform aanbeveling 3.3 uit het rapport via het bestuur van de topholding toezicht op onder andere de vaste bezoldiging van de bestuurders en het bezoldigingsbeleid ten aanzien van de andere partners. Conform aanbeveling 2.3 richt de rvc zich ook op organisatiebrede aspecten die van invloed zijn op de kwaliteit van de accountantscontroles, onafhankelijkheid, integriteit en op de belangen van externe stakeholders bij de accountantsorganisatie.

2.2 Onduidelijk waarom dit wetsontwerp afwijkt van de sectorvoorstellen

Voorliggend wetsontwerp verankert weliswaar een vorm van intern toezicht, maar wijkt op een aantal punten af van de sectorvoorstellen. Ook wijkt zij af van de aankondiging in de brief van 25 september 2014. Dat is verwarrend, omdat op basis van zowel de sectorvoorstellen als de aankondiging, kantoren reeds aan de slag zijn gegaan en (zoals PwC) een rvc hebben ingesteld op het niveau van de Nederlandse holding met de taken en bevoegdheden die zijn uiteengezet in het sectorrapport.

Vervolgens worden in het wetsontwerp benoeming, schorsing en ontslag van de dagelijks beleidsbepalers van de accountantsorganisatie volledig bij de interne toezichthouder gelegd. Dit is niet conform het sectorrapport, waarin een bindende voordracht van de bestuurders van de topholding wordt aanbevolen. Deze aanbeveling hebben wij opgevolgd omdat deze dusdanig is geformuleerd dat kan worden voldaan aan de eisen die de Wta stelt (zoals in het huidige artikel 16a).

Wij vragen u daarom het wetsontwerp op deze punten in lijn te brengen met het sectorrapport.

⁶ De topholding van PwC in Nederland heeft een raad van bestuur (rvb) die bestaat uit de volgende zes leden: voorzitter, voorzitter accountantspraktijk, voorzitter belastingadviespraktijk, voorzitter adviespraktijk/CFO/COO, human capital en als laatste markets/marketing. Op grond van de Wta kwalificeren de leden van de rvb als beleidsbepalers van de accountantsorganisatie in Nederland. De drie overige beleidsbepalers (die samen met de voorzitter van de accountantspraktijk het bestuur vormen van de accountantsorganisatie) worden door de voorzitter van de accountantspraktijk benoemd en ontslagen met instemming van de rvb. De rvb stelt de beloning van deze andere drie beleidsbepalers vast.

⁷ Kamerstuknummer 33977, nr. 2

3. Informatie-uitwisseling is gewenst, maar vraagt om waarborgen

In het wetsontwerp wordt ook geregeld dat financiële toezichthouders DNB en AFM meer mogelijkheden krijgen informatie te delen met de AIVD, Belastingdienst, FIOD, Nationale Politie, het Bureau Financieel Toezicht, de Financiële Inlichtingen Eenheid en het OM. Hoewel wij met de NBA het belang van informatie-uitwisseling onderschrijven in de strijd tegen strafbare activiteiten, ontbreken vooralsnog belangrijke waarborgen om te voorkomen dat vertrouwelijke en concurrentiegevoelige informatie over onze controlecliënten als vanzelfsprekendheid breed wordt gedeeld en met oog op uitwisselingsverdragen ook in internationaal verband. Ook het risico dat onjuiste informatie wordt gedeeld, met onterechte juridische procedures als gevolg, kan door middel van waarborgen worden beperkt. In aanvulling op hetgeen hierover opgemerkt door de NBA, zijn mogelijkheden tot bezwaar en beroep wat ons betreft noodzakelijk en moet hieraan tenminste in de memorie van toelichting meer aandacht worden besteed. Ook lijkt het ons passend deze wijze van informatieverstrekking te leggen naast de mogelijkheden die degenen met wie de informatie kan worden gedeeld al hebben op basis van hun eigen specifieke regelgeving en de waarborgen die in die regelgeving zijn opgenomen. Tot slot is onduidelijk hoe deze maatregel zich verhoudt tot bestaande EU-regelgeving in het kader van geheimhouding⁸.

Tot slot

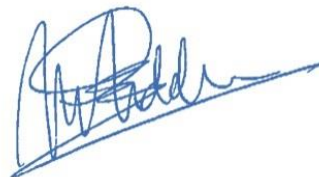
Vanuit de gedeelde wens het vertrouwen van de maatschappij in de verslaggeving van ondernemingen en instellingen te vergroten, verzoeken wij u de verplichting tot het geven van verantwoordingsinformatie in het directieverslag of de jaarrekening uit te breiden, conform de aanbevelingen in deze brief. Op die manier wordt ook de maatschappij over deze onderwerpen geïnformeerd door ondernemingen *zelf* en kan de accountant hierover rapporteren en daarop worden getoetst.

Tot slot willen wij nogmaals benadrukken nut en noodzaak van voorliggend wetsontwerp onomwonden te onderschrijven. Met voornoemde aanbevelingen hopen wij bij te dragen aan een goede werking in de praktijk. Vanzelfsprekend zijn wij te allen tijde bereid onze zienswijze nader toe te lichten en met u mee te denken over praktische oplossingen.

Hoogachtend,

drs. Peter van Mierlo RA
voorzitter Holding PricewaterhouseCoopers
Nederland B.V.

drs. Michael de Ridder RA
voorzitter PricewaterhouseCoopers
Accountants N.V.

⁸ Artikel 23 lid 1 en 36 lid 2 en 4bis Richtlijn 2006/43, artikel 22 Verordening 537/2014
Ministerie van Financiën